

Анна Грек

ПРИМЕНЕНИЕ ПОЛНЫХ И КРАТКИХ ФОРМ ЛИЧНЫХ МЕСТОИМЕНИЙ В ПОЛЬСКОМ ЯЗЫКЕ

В статье рассматриваются вопросы, связанные с употреблением полных и кратких форм личных местоимений в польском языке в косвенных падежах на материале публицистических текстов.

Ключевые слова: местоимение, личное местоимение, полные формы, краткие формы.

УДК 81'367.5

Наталя Кобченко
(Київ)

ТЯЖІННЯ: ПРОБЛЕМА ДЕФІНІЦІЇ

У статті розглянуто походження терміна “тяжіння”, проаналізовано відомі його тлумачення та запропоновано уточнення дефініції. Обґрунтовано доцільність оперувати ним на позначення синтаксичного зв'язку між членами подвійного присудка як складника подвійного предикативного зв'язку.

Ключові слова: синтаксичний зв'язок, подвійний синтаксичний зв'язок, предикативний зв'язок, тяжіння, подвійний присудок.

Студіювання синтаксичних зв'язків має свою історію, протягом якої усталилися певні традиції в потрактуванні цих явищ, а також відбувся перегляд деяких засадничих принципів і корекція деяких дефініцій з урахуванням напрацювань функційної граматики. Попри це в окресленій галузі ще залишилися дискусійні питання, що стосуються як витлумачення й принципів класифікації синтаксичних зв'язків та їхніх форм, так і термінологічних позначень. Зокрема, нагального розв'язання потребує проблема змістового наповнення терміна тяжіння, яким здебільшого оперують на позначення подвійного предикативного зв'язку.

Зародження цього терміна справедливо пов'язувати з ім'ям М.П. Перегінця, автора лекції “Синтакса простого речення” у посібнику “Підвищений курс української мови” за редакцією Л.А. Булаховського (1931). Мовознавець, висвітлюючи граматичну поведінку ад'єктивів у реченнях з подвійним присудком, уживає слово “тяжіння”, але ще не надає йому термінологічного статусу. Вважаємо за доцільне навести розлогу цитату, оскільки саме в цих його рефлексіях містяться витоки сучасного терміна тяжіння: “Цікаву особливість цього типу зложених присудків становить те, що присудкові прикметники виявляють одночасно двійне тяжіння до допоміжного дієслова та підмета. Внутрішньо, органічно такі прикметники зростаються з допоміжними дієсловами, становлячи разом з ними цільну тямову одиницю. Формально вони тяжіють до підмета, узгоджуючись з ним в роді, числі та відмінкові. Ця синтаксична паралельна двійність пояснюється двостороннім характером функцій прикметникових форм у словосполученнях взагалі. Основну переважну прикметникову функцію становить у словосполученнях, як уже відомо, їхнє підлегле узгодження з іменниковими формами, і лише, як паралельне явище, спостерігаємо в обмежених поглядно синтаксичних сполученнях (реченнях із складними присудками) зв'язок прикметникових форм з допоміжними дієсловами. Оцей переважний характер зв'язку прикметників і зумовлює в розглянутих словосполученнях паралельність їх тяжіння відразу до двох різних членів” [15, с. 250-251] (*виокремлення наше – Н.К.*). Послугування номінацією “допоміжне дієслово” пояснюється тим, що до середини ХХ століття граматики

не диференціювали складений іменний та подвійний присудки. А щодо “тяжіння”, то, як бачимо, це слово лінгвіст уживав у значенні “зв’язок” і розумів як одночасне підпорядкування ад’єктивного компонента подвійного присудка дієслівному компонентові та підметові. Уперше номінація тяжіння як термін постає у виданні “Курс сучасної української літературної мови” за редакцією Л.А. Булаховського (1951), де не встановлено авторство розділів. У цій праці тяжіння витлумачено як “граматичну пару з дієслова і прикметника (дієприкметника або займенника-прикметника), узгоджуваного з першим у числі та роді; із смислового боку цей зв’язок означає, яким є предмет-підмет у момент здійснення приписуваної йому присудком дії” [9, с. 15]. Відтоді цей термін набув поширення в наукових студіях [1, с. 481; 3, с. 45; 5, с. 67; 10, с. 49; 16, с. 136; 18, с. 40; 19; 22; 24, с. 494; 25; 28, с. 122]. Проте різні погляди мовознавців на статус подвійного присудка та природу й організацію синтаксичного зв’язку в конструкціях з ним зумовили різне змістове наповнення поняття тяжіння. Аналіз спеціальної літератури свідчить про наявність двох розумінь цього терміна.

1. Є тенденція оперувати первісною дефініцією тяжіння, що визначає зв’язок між ад’єктивом та вербативом у складі подвійного присудка. Однак і тут є певні розбіжності в поглядах на лінгвістичну природу цього зв’язку. Одні науковці наголошують, що тяжіння – це формальний зв’язок між компонентами подвійного присудка, який полягає в так званому уподібненні в роді й числі прикметника чи його еквівалента з дієсловом [7, с. 19-20; 9, с. 15; 20, с. 20-21]. Інші ж – обстоюють думку про різнорівневе підпорядкування ад’єктива: формально він залежить від субстантива-підмета, а в змістовому плані – від вербативного складника присудка. Показовим у цьому руслі є визначення М.М. Баженова: “Тяжінням називається змістова залежність від присудка прикметників, дієприкметників, числівників, займенників, які формально узгоджені з підметом, але не визначають його” [24, с. 494] (*виокремлення наше – Н.К.*). Кваліфікуючи тяжіння змістовим зв’язком між дієсловом і прикметником із відсутністю формальних показників, науковець вважає його різновидом прилягання [24, с. 493-494].

2. Другий погляд на тяжіння бере початок у працях І.П. Распопова, який запровадив використання цього терміна на позначення зв’язку між трьома компонентами – підметом і членами подвійного присудка й визначив його як “різновид підрядного зв’язку, який виражає семантично зумовлене намагання одного з компонентів синтаксичної конструкції співвіднести своє наповнення з іншим компонентом за посередництва третього компонента, з яким вони обидва також перебувають в певному зв’язку” [18, с. 40]. Згідно з концепцією І.П. Распопова, тяжіння (*Граф повернувся із зустрічі невеселий* (В. Винниченко)) акумулює два зв’язки – координацію (*Граф повернувся*) і субординацію (*повернувся невеселий*). Погляду на тяжіння як на подвійний зв’язок дотримуються П.С. Дудик, В.П. Олексенко, М.Я. Плющ, З.А. Сілкина, Л.М. Томусяк, Р.Н. Хасанова та ін. [3, с. 45; 14; 5; 16, с. 136; 19, с. 4-5; 22, с. 20; 25, с. 4; 28, с. 122], щоправда, дещо по-іншому потрактовуючи його природу. Приміром, Л.М. Томусяк стає на позицію Н.Г. Ковініної та Н.Р. Хасанової щодо кваліфікації тяжіння як **двобічної залежності ад’єктива від субстантива та вербати́ва** [5, с. 67; 22, с. 20-21; 25, с. 4].

Окрім двох окреслених, існують ще й інші підходи до кваліфікації й термінологійного позначення синтаксичного зв’язку в конструкціях з подвійним присудком. Одні вчені, студіюючи це явище, зовсім уникають спеціальних лексем для його номінації, інші ж пропонують власні терміни. Зокрема, Л.Д. Чеснокова, досліджуючи речення з “дієслівно-іменним означувачем”, синтаксичний зв’язок між членами аналізованих побудов називає подвійним. Вона долучається до кола лінгвістів, які наголошують на реалізації в таких конструкціях комплексного синтаксичного зв’язку між трьома компонентами водночас. А носієм подвійного зв’язку в подібних побудовах є ад’єктив, який “однією частиною своїх граматичних категорій розкриває залежність від одного слова, іншою частиною граматичних категорій – від іншого” [26, с. 51]. Відсутність спеціального терміна на позначення цього синтаксичного зв’язку в теорії Л.Д. Чеснокової є природною у світлі її концепції. Науковець

намагається досягнути граматичну специфіку цього зв'язку в рамках канонізованих класифікаційних схем, тому розщеплює його на складники й доходить висновку, що прикметник чи його еквівалент з іменником сполучається підрядним зв'язком у формі узгодження, а з дієсловом – підрядним зв'язком у формі керування або вільного поєднання. У разі вираження ад'єктива орудним відмінком підпорядкування субстантивові відбувається у формі неповного узгодження (немає узгодження у відмінку), а вербативові – у формі керування, яке постало “у ході історичного процесу заміни других предикативних відмінків формою орудного відмінка” [26, с. 54], напр.: *Пророк, – говорив, – ніколи не стояв сумним* (С. Жадан). У разі ж представлення ад'єктива називним відмінком його зв'язок з субстантивом втілений у повному узгодженні [26, с. 55], а з вербативом – “виявляється схожим на прилягання”, бо залежний компонент – ад'єктив – має форми словозміни, але в його підпорядкуванні вербативу вони не беруть участі [26, с. 56], напр.: *Сказавши це, принц Генріх вийшов розлючений з покоїв принцеси* (В. Винниченко).

Відмовляються від винайдення спеціальних лексем для номінації розгляданого явища й І.Р. Вихованець, А.П. Загнітко, М.В. Мірченко, К.Ф. Шульжук та ін [2, с. 89; 4, с. 24; 12, с. 230-231; 29, с. 69; 30, с. 83-84]. Приміром, І.Р. Вихованець вважає, що подвійність синтаксичного зв'язку в таких побудовах зумовлена не підпорядкуванням прикметника чи його еквівалента відразу двом синтаксичним домінантам, а специфікою предикативного поєднання іменника-підмета з обома компонентами подвійного присудка, і тому оперує позначенням “подвійний предикативний зв'язок”. Лінгвіст показує, що цей зв'язок є наслідком дериваційних перетворень двох елементарних речень зі спільним підметом [2, с. 89], напр.: *В антракті Степан тинявся сумний* (В. Підмогильний). ← *В антракті Степан тинявся + Степан був сумний*. Інші науковці, погоджуючись з таким трактуванням синтаксичного зв'язку в побудовах з подвійним присудком, пропонують форму його реалізації визначити як подвійну координацію [8, с. 502], адже обидва компоненти подвійного присудка узгоджують свої граматичні категорії з підметом. Варто зауважити, що ця позиція І.Р. Вихованця відбита й в академічній граматиці української мови, де він є автором розділу “Головні члени речення”: замість терміна тяжіння фігурує позначення “подвійний предикативний зв'язок” [21, с. 175]. У концепції М.В. Мірченка аналізоване явище названо “категорією подвійного синтаксичного зв'язку”, яка об'єднує дві грамси – граему подвійного предикативного зв'язку (*Сава Андрійович стоїть засмучений* (О. Довженко)) та граему підрядного й вторинного предикативного зв'язку (*Описька часто хотіла побачити його сивим і вусатим* (В. Симоненко)) [12, с. 230-231].

Щодо альтернативних термінів у цій сфері, то відомою є спроба Р. Кузьмінською впровадити номінацію “копредикативний зв'язок”. Дослідниця перебуває на позиціях тих учених, які наголошують на подвійній підпорядкованості ад'єктива субстантивові й вербативові, мало того, ад'єктив у реченнях формально-структурної моделі $S_1 + V_f + Adj_{1,5}$ вона кваліфікує як аргумент предиката, за її визначенням “копредикативний член”, тому відповідно синтаксичний зв'язок предиката і його аргумента називає “копредикативним” [6, с. 6]. І.І. Меншиков та І.С. Попова наполягають на впровадженні терміна розчленування замість тяжіння, оскільки він, на їхнє переконання, охоплює ширше коло відповідних лінгвістичних явищ [11, с. 58-59; 17, с. 266]. Вибір такого терміна вмотивовують тим, що синтагма, де реалізований цей зв'язок, розчленовується: “її компонент, який потребує вказаного доповнення, стає складником відразу двох синтагм, у одній із яких реалізуються одні його синтаксичні параметри, що є в даній комунікативній ситуації провідними, основними, у другій – інші, найчастіше пов'язані не стільки з характером відповідної синтаксичної одиниці, скільки із ситуацією спілкування” [17, с. 266]. Утілення розчленування лінгвісти вбачають не лише в конструкціях формально-структурних моделей $S_1 + V_f + Adj_{1,5}$ та $V_f + S_4 + Adj_{4,5}$, а й у реченнях зі складним підметом із значенням вибіркової (*Один із наших студентів не повернувся до університету після зимових канікул – один* у предикативному зв'язку з присудком, але формально уподібнений компонентіві студентів), складносурядних і складнопідрядних конструкціях із співвідносними

лексичними компонентами в обох частинах (*До мене приїхала моя сестра, яку я не бачив три роки; Мій друг приніс мені дуже ефективні ліки, і завдяки їм я швидко видужав*) [17, с. 267].

Із запровадженням нових термінів на позначення синтаксичного зв'язку в конструкціях формально-структурних моделей $S_1 + V_f + Adj_{1,5}$ та $V_f + S_4 + Adj_{4,5}$ погодитися важко з низки причин. Щодо пропонованого терміна “копредикативний зв'язок”, то його дефініція (“зв'язок між предикатом та його аргументом” [6, с. 6]) дублює визначення керування як форми підрядного синтаксичного зв'язку й автоматично робить його дублетом останнього, що суперечить принципам організації терміносистеми. Що ж стосується терміна “розчленування”, то, по-перше, явища, на які його поширюють – синтаксичний зв'язок у реченнях з подвійним присудком та синтаксичний зв'язок у складносурядних складнопідрядних побудовах із співвідносними лексичними компонентами в обох частинах, на нашу думку, мають різну лінгвістичну природу. По-друге, його дефініція (“граматична співвіднесеність деякого слова мовленнєвого ланцюга одночасно із двома його компонентами, одному з яких це слово синтаксично підпорядковується, а іншому уподібнює свою граматичну форму” [17, с. 268]) створює ще одну теоретичну проблему – обґрунтувати відмінності уподібнення як способу синтаксичного підпорядкування (яке маємо у випадку реалізації підрядного зв'язку у форми узгодження) та “уподібнення граматичної форми”, яке не є способом синтаксичного підпорядкування.

Проте перш ніж говорити про змістове наповнення терміна тяжіння, треба з'ясувати питання про наявність/ відсутність та природу синтаксичного зв'язку між членами подвійного присудка. Безперечно, має рацію І.Р. Вихованець, обстоюючи думку, що подвійність синтаксичного зв'язку в реченнях з подвійним присудком зумовлена накладанням двох предикативних зв'язків внаслідок об'єднання двох елементарних речень зі спільним підметом [2, с. 89]. Доведення мовознавця спростовують канонізоване положення про подвійну залежність ад'єктива, адже він перебуває у двобічному взаємозумовленому зв'язку із субстантивом. Однак не варто безапеляційно стверджувати, що компоненти подвійного присудка поєднані тільки за посередництва підмета, на наше переконання, між ними теж виникає певний синтаксичний зв'язок, наявність якого можна аргументувати низкою фактів:

1. Подвійний присудок структурований парою не будь-якого дієслова й прикметника чи його еквівалента, а лише семантично сумісними компонентами, пор.: *Донька виросла ледачою* і **Донька прийшла зі школи ледачою* – *Донька прийшла зі школи засмученою* і **Донька виросла засмученою*. Ад'єктив у складі подвійного присудка не може втілювати сталої ознаки безвідносно до часу, він виражає лише тимчасову ознаку, вкладену в ті самі часові рамки, у яких протікає дія, утілена дієслівним компонентом. Така семантична вибірковість членів подвійного присудка зумовлена його функційною специфікою, адже він виражає дію, яку виконує підмет, та ознаку, притаманну йому під час виконання цієї дії. Дослідники з цього приводу наголошують, що ознака, репрезентована ад'єктивом у конструкціях формально-структурної моделі $S_1+V+Adj_{1,5}$, характеризує предмет у плані не абсолютного, а лише відносного часу, тобто ознака належить предмету лише в проміжок часу виконуваної ним дії і виявлена одночасно з дією [14; 27, с. 82-83].

2. Сполуки дієслова й прикметника чи його еквівалента можуть перетворюватися на компонент складеного дієслівного присудка, напр.: *Гарась хотів би вмерти першим* (Г. Пагутяк), складного присудка, напр.: *Я мав халену народитися філософом, отже, для мене й секунда дорівнює вічності* (Л. Залата) або головного члена односкладного речення, напр.: *Один мій приятель жартував, що мені треба було народитися птахом й регулярно перелітати з місця на місце* (Л. Демська). У таких конструкціях третій компонент, який би перебував з прикметником чи його еквівалентом і дієсловом в однаковому зв'язку й був посередником їхньої злитості, відсутній, а отже, вони поєднані певним типом синтаксичного зв'язку безпосередньо.

3. Вербатив та ад'єктив можуть виконувати роль головного члена односкладних означено-особових речень – поширених і непоширених, напр.: *Потім, заспокоєний, обертається і йде останнім* (І. Багрянний); *Одвертається невдоволений* (І. Кочерга). У таких побудовах компонент-посередник зв'язку між вербативом та ад'єктивом також відсутній, синтаксичний зв'язок між ними зреалізований безпосередньо, адже в реченні не може функціонувати компонент, не пов'язаний з жодним іншим.

4. Доречними у цьому контексті є також зауваги деяких науковців щодо здатності сполуки повнозначного дієслова й прикметника чи його еквівалента транспонуватися у позицію підмета, напр.: *Вранці **приблизити** до річки **першим** – велике щастя для хлопців* [13, с. 9; 14]. Ця здатність теж засвідчує наявність безпосереднього синтаксичного зв'язку між компонентами подвійного присудка.

5. Подвійні присудки є дериваційною базою для утворення дієприслівникових зворотів, у складі яких наявність іменника, який би забезпечував зв'язок дієприслівника з прикметником чи його еквівалентом, просто не можлива, напр.: *А **вранці, прийшовши першою**, виявила крадіжку* (В. Нестайко); *Навіть наша “шефова” Аліція Редліх Міхальська, яка, **приїхавши останньою**, звела це на жарт, мовляв, повертала на гриби, яких у Польщі, як і у нас, цього року зовсім нема* (<http://www.galychyna.if.ua>); *Повернувшись відомою після пісенного конкурсу “Євробачення-2014”, Марія Яремчук розгорнула бурхливу діяльність* (<http://www.vsemisto.info>).

6. Як відомо, важливим засобом вираження синтаксичного зв'язку слів є інтонація та контактне розташування компонентів. У реченнях із подвійним присудком ад'єктивний компонент регулярно перебуває у контактній постпозиції щодо вербативного, порушення цього порядку відбувається лише у випадках втілення експресивності, актуалізації прикметника чи його еквівалента, пор.: *Ягнич усе ще **стояв приголомшений, нахмарений*** (О. Гончар) – *Схнюплений **стояв Панас Омелянович серед своїх експонатів*** (О. Гончар). Кінцева позиція ад'єктивного складника подвійного присудка зумовлена композиційно-змістовими особливостями таких конструкцій, де, за спостереженнями Л.М. Томусяк, “порядок слів служить засобом вияву особливого подвійного синтаксичного зв'язку – тяжіння” [23, с. 99]. На рівні інтонації дієслівному компонентові властивий нейтральний темп вимови та підвищення тону, натомість ад'єктивний компонент вимовляють інтенсивніше, з уповільненням темпу та зниженням тону. Такий висхідно-спадний інтонаційний малюнок свідчить про цілісність і завершеність синтагми, а отже й про зв'язаність її компонентів.

Ці факти підтверджують рацію позиції тих науковців, які наголошують на реалізації в конструкціях формально-структурної моделі $S_1 + V_f + Adj_{1,5}$ комплексного синтаксичного зв'язку, що охоплює три компоненти водночас. Вищевказані спостереження не тільки доводять, що подвійний синтаксичний зв'язок властивий не одному з трьох компонентів, а всім трьом: кожен член таких побудов одночасно перебуває в синтаксичному зв'язку з двома іншими. Щодо субстантива, то очевидно, що він перебуває у предикативному зв'язку водночас з вербативом та ад'єктивом. Синтаксичний зв'язок між компонентами подвійного присудка вважаємо вмотивованим номінувати вже досить усталеним в граматичній теорії терміном тяжіння й визначити його як особливий тип, проміжний між підрядністю й сурядністю, оскільки він не має повного набору диференційних ознак жодного з цих типів.

Потрактувати прикметник чи його еквівалент підпорядкованим дієслову не досить підстав, адже, по-перше, він не зумовлений його валентністю, а по-друге, не уподібнюється йому своїми морфологічними категоріями. Рід і число ад'єктива в таких сполуках залежать не від вербатива, а від субстантива-підмета; у разі ж вираження другого компонента подвійного присудка прийменниково-відмінковим комплексом або цілісним словосполученням уподібнення в числі й роді взагалі неможливе, напр.: *...але цар **стояв без шапки і зболеними очима дивився на своїх колишніх воїнів*** (П. Загребельний); *Тепер от Васильченко **сидить з кам'яним виразом обличчя й курить...*** (І. Багрянний). Компоненти подвійного присудка не підпорядковуються один одному, вони певним чином рівноправні:

однаково характеризують підмет і передбачають питання один до одного, напр.: *Роман вийшов зажуриений* (Б. Грінченко) – *Яким був, коли вийшов?* і *Що робив, коли був зажуриений?*. Окрім того, їхня однакова синтаксична позиція щодо третього компонента зумовлює певну рівноправність, як у випадку речень із неоднорідною суіндрядністю, де предикативні частини можуть втілювати різні семантичні ситуації, але перебувати в одному ранзі завдяки підпорядкованості спільній головній частині, пор.: *Коли б його пустили з косою просто, він обкосив би всю земну кулю, аби тільки була добра трава та хліб і каша* (О. Довженко). Незважаючи на це, говорити про цілковиту граматичну рівноправність членів подвійного присудка не досить підстав, адже ізольовано ад'єктив не втілює модальних і часових характеристик вираженої ним ознаки, вони представлені лише вербальним компонентом.

Отже, з огляду на все це видається умотивованим визначити тяжіння як складник подвійного предикативного синтаксичного зв'язку, що встановлюється між членами подвійного присудка. За своєю граматичною природою воно наближене до сурядного зв'язку, адже компонентам, об'єднаним ним, у структурі речення притаманна певна позиційна й семантична рівноправність: не підпорядковані один одному, обидва виражають предикативну ознаку, обидва посідають однакову синтаксичну позицію й обидва перебувають у предикативному зв'язку з підметом. Однак тяжіння не є сурядним зв'язком абсолютно через неспроможність компонентів, між якими воно реалізується, втілювати ті самі граматичні категорії. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в студіюванні інших різновидів подвійного синтаксичного зв'язку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М. : Сов. энцикл., 1966. – 608 с.
2. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І.Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 224 с.
3. Дудик П.С. Синтаксис української мови : [підручник] / П.С. Дудик, Л.В. Прокопчук. – К. : ВЦ “Академія”, 2010. – 384 с.
4. Загнітко А.П. Основи українського теоретичного синтаксису / А.П. Загнітко. – Ч.1. – Горлівка : ГДШМ, 2004. – 228 с.
5. Ковинина Н.Г. Тяготение как особый вид синтаксической связи / Н.Г. Ковинина // Науч. докл. высш. шк. Филол. науки. – 1969. – № 4. – С. 66–73.
6. Кузьминська Р. Синтаксис двойного подчинения и вопрос об адекватности грамматики зависимостей : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.21 / Р. Кузьминська. – Л., 1981. – 17 с.
7. Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови / Б.М. Кулик. – К. : Рад. шк., 1965. – Ч. 2 : Синтаксис. – 342 с.
8. Кульбабська О.В. Вторинна предикація у простому реченні: [монографія] / О.В. Кульбабська. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 672 с.
9. Курс сучасної української літературної мови / За ред. Л.А. Булаховського. – К. : Рад. шк., 1951. – Т.2 : Синтаксис. – 465 с.
10. Лаврентьева Н.М. Синтаксические отношения и связи уровня простого предложения / Н.М. Лаврентьева. – Саранск : Изд-во Саратов. ун-та “Саран. фил.”, 1989. – 152 с.
11. Меншиков І.І. Синтаксичні зв'язки слів у сучасній українській літературній мові : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.І. Меншиков, І.С. Попова. – Д. : РВВ ДНУ, 2001. – 92 с.
12. Мірченко М.В. Структура синтаксичних категорій : [монографія] / М.В. Мірченко. – [2-ге вид., переробл.]. – Луцьк : РВВ „Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. – 393 с.
13. Наливайко Ю.Ю. Синкретизм у системі членів речення : автореф. дис. на здобуття канд. філол. наук: 10.02.01 “Українська мова” / Наливайко Юлія Юріївна. – Дніпропетровськ, 2007. – 20 с.
14. Олексенко 2011: Олексенко В. Дуплексив як один з основних способів реалізації семантико-синтаксичного синкретизму у межах простого речення / В. Олексенко // *Materialy VII mezinarodni vedecko-prakticka conference “Vedecky prumysl evropsheho kontinentu-2011”*. – Praha, 2011. – P. 13-23. – Режим доступу: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/721>

15. Підвищений курс української мови : [підручник для педвишів] / [за ред. Л.А. Булаховського]. – Х. : Держ. вид-во “Радянська школа”, 1931. – 341 с.
16. Плющ М.Я. Категорія суб’єкта і об’єкта в структурі простого речення / М.Я. Плющ. – К. : Вища шк., 1986. – 176 с.
17. Попова І.С. Фундаментальні категорії метамови українського синтаксису (одиниця, зв’язок, модель) : [монографія] / І.С. Попова. – Д. : Вид-во ДНУ, 2009. – 432 с.
18. Распопов И.П. Строение простого предложения в современном русском языке / И.П. Распопов. – М., 1970. – 190 с.
19. Силкина З.А. Опосредствованная синтаксическая связь именных форм с подлежащим и прямым дополнением (Именное тяготение) : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / З.А. Силкина. – Воронеж, 1973. – 20 с.
20. Смагленко Ф.П. Про предикативне означення в українській мові / Ф.П. Смагленко // Укр. мова і літ. в шк. – 1954. – № 1. – С. 20–24.
21. Сучасна українська літературна мова : Синтаксис / [за заг. ред. І.К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1972. – 515 с.
22. Томусяк Л.М. Семантико-синтаксична організація речень з дуплексивами : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Л.М. Томусяк. – Чернівці, 1999. – 199 с.
23. Томусяк Л. Речення з дуплексивами: семантико-синтаксичний та комунікативний аспекти / Л. Томусяк // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2009. – Вип. 475-477 : Слов’янська філологія. – С. 96-101.
24. Финкель А.М. Курс современного русского литературного языка / А.М. Финкель, Н.М. Баженов. – [2-е изд.]. – К. : Рад. шк., 1965. – 656 с.
25. Хасанова Р.Н. Тяготение как тип синтаксической связи в современном русском языке : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Р.Н. Хасанова. – М., 1981 – 16 с.
26. Чеснокова Л.Д. Конструкции с предикативным определением и структура предложения в современном русском литературном языке: [материал. для спецкурса] / Л.Д. Чеснокова. – Ч. I. – Ростов-на-Дону, 1972. – 136 с.
27. Чеснокова Л.Д. Семантические типы членов предложения с двойными отношениями: [материал. для спецкурса] / Л.Д. Чеснокова. – Ч. II. – Ростов-на-Дону, 1973. – 103 с.
28. Чикина Л.К. Присловные и предложенческие связи в русском синтаксисе : [учеб. пособ.] / Л.К. Чикина, В.В. Шигуров. – М. : Флинта ; Наука, 2009. – 192 с.
29. Чорнобривець С.Г. Члени речення з подвійним зв’язком із значенням стану / С.Г. Чорнобривець // Мовознавство. – 1983. – № 3. – С. 69-71.
30. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови : [підручник] / К.Ф. Шульжук. – К. : Вид. центр “Академія”, 2004. – 408 с.

Natalia Kobchenko

GRAVITY: PROBLEM OF DEFINITION

The paper deals with consideration of origin of the term “gravity”, analysis its well-known means and suggestion the clarification of its definition. The suitability to use it for indicating syntactic connection between components of double-predicate as a part of double predicative connection is proved.

Key words: syntactic connection, double syntactic connection, predicative connection, gravity, double-predicate.

Наталья Кобченко

ТЯГОТЕНИЕ: ПРОБЛЕМА ДЕФИНИЦИИ

В статье рассматривается происхождение термина “тяготение”, анализируются его известные толкования и предлагается уточнение дефиниции. Обоснована целесообразность оперирования им для обозначения синтаксической связи между членами двойного сказуемого как составляющей двойной предикативной связи.

Ключевые слова: синтаксическая связь, двойная синтаксическая связь, предикативная связь, тяготение, двойное сказуемое.